

Aprender a dir que no

Ningú no pot vigilar els infants les vint-i-quatre hores del dia. Aleshores, com protegir-los dels perills que els envolten, en particular dels abusos sexuals? El vídeo educatiu "Sentir que sí, sentir que no", de la Fundació Serveis de Cultura Popular, té respostes per a aquesta pregunta.

Els abusos sexuals contra els menors són dels que poden causar més dany, tant físic com psicològic. Algunes històries força sòrdides, que han tingut una àmplia divulgació aquests darrers temps, han tingut un impacte una mica desorbitat en l'opinió pública, i hi ha contribuït més una morbositat mediàtica poc continguda, que no pas un creixement espectacular del fenomen.

Tot i així, les xifres tampoc no són per a passar-hi de puntetes: un estudi fet a l'estat espanyol el 1994 (Félix López, *Abusos sexuales a menores: lo que recuerdan de mayores*) manifesta que un nen de cada quatre o cinc i una nena de cada sis o set han sofert algun tipus d'abús sexual —del més lleu al més greu— durant la in-

fantesa o a la primeria de l'adolescència.

Objectiu: autoprotecció. El problema hi és, però, afortunadament, són moltes les respostes actives de la societat per a combatre'l. En aquest context, la Fundació Serveis de Cultura Popular, ha adaptat al català un vídeo canadenc amb el títol *Sentir que sí, sentir que no* per tal que nens i nenes aprenguin a defensar-se, sense cap mena de por irracional que podria dur a un rebuig de tot contacte afectuós normal amb els adults. *Sentir que sí, sentir que no* va adreçat als cicles mitjà i superior d'educació primària, a la formació de mestres i a les associacions de pares, proposa models de resposta per a situacions diferents i afavoreix comportaments que potencien la se-

guretat del nen i la seva capacitat de defensar-se.

Hi ha sovint la creença que l'infant és absolutament manipulable, però això és discutible. Segons el psicòleg Pere Font els nens tenen una intuïció molt viva i noten quan una peça no és a lloc. Ara bé, això —assenyala— no és suficient per a evitar un abús: "Un infant pot tenir claríssim que aquell tocament que li fan no li agrada, però pot passar que es trobi en una situació que li resulti indefugible. El que és important —subratlla— és que pugui prevenir el perill". En aquesta línia és força remarcable allò que el vídeo anomena les tres preguntes de l'estrany. Es tracta d'un petit esforç de lògica que qualsevol infant ha de fer per evitar maldecaps en cas d'una proposta poc clara; consisteix a intentar respondre tres qüestions i a actuar-hi en conseqüència: tinc la sensació que sí o que no? Si hi vaig, algú sabrà que hi sóc? Si hi vaig, puc te-

nir la seguretat que m'ajudaran, si em fa falta?

Trencar el silenci. El vídeo emfasitza també un altre element molt important en aquesta mena de situacions, que és la por de l'infant abusat de dir el que li passa. Cal tenir en compte que el 56% dels abusos només ocorren una vegada, però que un 44% es repeteixen de dues vegades a vint-i-cinc. La repetició d'un abús en multiplica la gravetat quant als efectes psicològics i, per tant, és vital que la denúncia arribi com més aviat millor.

"Aquesta por d'explicar el que passa —diu Pere Font— prové d'un profund sentiment de culpabilitat que afecta les víctimes, que, no trobant cap raó que expliqui el que ha passat, acaben fent-se'n responsables a ells mateixos". És una mena de reacció que corrobora l'experiència de la sergent en cap de la Unitat Central de Menors dels Mossos d'Esquadra: "Ben sovint la proximitat de l'abusador, que es troba dins la mateixa família, que és un parent o un veí, fa que l'infant perdi els referents bàsics i que se senti desorientat i molt culpable".

A *Sentir que sí, sentir que no* és molt clar que ningú no és gens culpable d'allò que puguin fer-li i que la manera de matar els abusos és d'explicar-ho, i subratlla molt especialment que no s'ha de parar d'explicar-ho fins que algú s'ho cregui perquè, si no, tot l'esforç serà inútil.

Pares i mestres. Tots els pares amb un mínim sentit de la responsabilitat han advertit des de sempre els fills sobre el perill de relacionar-se amb gent desconeguda. "Aquesta funció és insubstituïble —assenyala Pere Font—, però és molt important que l'escola la complementi amb tots els recursos pedagògics de què disposa".

A l'escola és fonamental allò que s'hi ensenya i també el com. Per això cal seguir unes senzilles normes a fi que aquest vídeo educatiu aconsegueixi els seus propòsits. La cinta consta de tres parts: la primera parla de la diferència entre el que agrada i el que desagrada; la segona ensenya la manera de reforçar l'assertivitat i de manifestar inequívocament un NO; la darrera tracta de la necessitat de demanar ajuda.

Cal que els educadors visualitzin abans aquest material i que no el mostrin als alumnes d'una tirada. S'ha d'anar pas a pas per evitar una mala assimilació dels continguts o fins i tot la confusió per ex-

Falses creences sobre els abusos sexuals contra menors

- Es fan en llocs marginals o aïllats.
- Al si de famílies de nivell sociocultural molt baix.
- Els agressors tenen un alt grau de desajustament psicològic.
- El agressors no són mai heterosexuales.
- Els agressors són exclusivament homes.
- Els agressors solen ser desconeguts, gent de pas
- Un abús es nota per les conseqüències de la violència física

Com notar un abús i què fer

Els abusos sexuals no es noten fàcilment. Cal un examen mèdic per a determinar-ne les lesions físiques i, pel que fa a l'empremta psicològica, es dedueix de la presència de formes de conducta determinades, com ara la resistència a canviar-se la roba, poc interès per les activitats físiques, trastorns del son i inquietud, alteracions emocionals, por, comportaments de contingut sexual estrany... La presència combinada d'alguns d'aquests comportaments —la llista no és exhaustiva— hauria de fer sospitar d'un abús sexual.

Si la possibilitat d'abús es confirmava, i després d'obtenir més informació per a més seguretat, cal adreçar-se als professionals dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic o dels Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència, al Servei d'Atenció a la Víctima o directament a la Unitat Central del Menor dels Mossos d'Esquadra.

ARXIU / XAVIER GÓMEZ

cés d'informació. El vídeo va companyat d'un llibret amb un seguit de propostes didàctiques que poden facilitar enormement tota aquesta tasca. La feina haurà reeixit, si es crea en l'infant una consciència que li permeti d'actuar sense caure en una alerta constant i esgotadora.

En opinió de Pere Font cal que la difusió de *Sentir que sí, sentir que no* es faci en el marc dels programes d'educació sexual i afectiva; d'aquesta forma no s'atribuirà a la qüestió més importància de la que té i s'evitarà el risc de fer-ne una obsessió.

Els abusos sexuals contra els menors són un camp adobat per a la histèria i sobretot per al maniqueisme. Els estudiosos no han estat capaços encara de establir un perfil psicològic de l'abusador perquè s'hi amaguen persones de característiques totalment diferents. El que sí que han fet és un trist descobriment: l'única cosa que tenen en comú la majoria de tots ells és el fet d'haver estat víctimes d'abusos quan eren petits. La pedagogia haurà complert la seva missió en la mesura que trenqui aquesta cadena.

Albert Punsola